

Oponentský posudek na bakalářskou práci

JIRÍHO SIMONIDESA

Rozdíl v pojetí jednání u Hannah Arendtové a Jana Sokola z hlediska davu a masové společnosti

Záměr a charakter předložené práce:

Autor si jako záměr vytkl pojednat rozdíl (a zároveň případnou míru shody) v pojetích jednání u Hannah Arendtové a Jana Sokola, a to s ohledem na fenomén davu a fenomén masové společnosti. Pro toto pojednání si však nejprve chce připravit referenční rámec tím, že předvede a porovná 1. různá pojetí jednání (Eliade, Kant, Holman, trestní právo ČR) a 2. různá pojetí davu a masové společnosti, příp. jejich rozlišení (Le Bon, Ortega y Gasset, Fromm, Canetti). Teprve po této přípravě se věnuje vlastnímu výkladu motivu jednání u Arendtové a Sokola a předstření jejich odlišností, aby u obou koncepcí nakonec ukázal, jak se vztahují k fenoménu davu a masové společnosti.

Komentář:

Nápad předvést rozdíl mezi koncepcemi jednání u Arendtové a Sokola je dobrý a může se v jeho realizaci ukázat na zásadnější rozdílnosti ohledně výchozích koncepcí lidských aktivit vůbec, na kterých by se pak samozřejmě dalo také ukázat, do jaké míry a v jakých tradičních představách činnosti se oba autoři pohybují, příp. jaké tradiční představy využívají. Autor však zvolil postup opačný: na základě čtyř zdrojů, u nichž není vůbec jasné kritérium pro jejich volbu, autor předvádí jakoby různé koncepce jednání, avšak dopředu vlastně již předpokládá, co je a co není jednání. Pak je toto úvodní vytváření referenčního rámce nejen zbytečné, ale i zavádějící. Nehledě k tomu, že autor nereflektuje výchozí předpoklady sledovaných koncepcí (Eliade), nezná motivový kontext prezentovaných děl (absence motivu soudnosti u Kanta, který by odpověděl na spoustu otázek, které si autor při výkladu nejen Kanta klade) a nezná i disciplíny, které zkoumají problematiku, o které se autor domnívá, že není dostatečně teoreticky tematizována (např. problém práva a aplikace zákonů, který je tématem právní hermeneutiky, nebo obecněji etická otázka spravedlnosti, která je jedním z klíčových motivů Platóna a Aristotela, jež svými koncepcemi předurčili celou evropskou tradici). Pro naplnění záměru práce by bývalo bylo lepší rovnou vyložit koncepce obou autorů a strukturně je srovnat. Pokud by přesto autor chtěl ukázat i na souvislosti s tradičními představami, musel by sledovat reflexi rozdílu typů činností (zvl. zhotovování a jednání) mezi Platónem a Aristotelem a vidět, do jakých podob (práce, produkce apod.) se tyto činnosti proměňují v novověku. Na tomto pozadí by se pak dal lépe ukázat rozdíl mezi Arendtovou a Sokolem. – Totéž platí i pro motiv davu, resp. masy. Je zbytečné dělat opět nahodilé exkurze do různých výkladů daných fenoménů, když oba autoři sami předkládají své koncepce těchto motivů, a to navíc právě ve vztahu ke svým pojetím lidských aktivit.

Vlastní výklad koncepcí jednání u Arendtové a Sokola jsou v hlavních rysech provedeny přiměřeně, nejsou však dostatečně sledovány další motivové souvislosti (u Arendtové souvislost mezi svobodou, identitou, autoritou, světem ad.; u Sokola celá široká koncepce svobodného jednání ve *Filosofické antropologii* od jejích fyziologických

předpokladů na jedné straně až po fenomény kultury a tradice na straně druhé, plus jiný motiv svobody ve smyslu převzetí odpovědnosti za druhého), na kterých by se dala ukázat jednak právě situovanost obou autorů v jistých tradičních představách a jednak reflexe a záměrné využití těchto tradičních představ. Tím by se teprve vytvořila půda pro srovnání obou autorů. Namísto toho autor tyto souvislosti ve svém výkladu rozbíjí, využívá pouze dílčí momenty ucelenějších popisů, přičemž přehlíží jak celkovou souvislost dané koncepce, tak i její případné další důležité momenty. Celkové srovnání, které v závěru přináší, pak není dost radikální. – Interpretace předestřených koncepcí jednání podle Arendtové a Sokola autor přenáší na výklady davu a masy jiných autorů. Aplikace a interpretace v tomto přenesení je sice opět přiměřená, avšak tím, že pomíjí vlastní koncepce masové společnosti (příp. společnosti konzumní) u Arendtové i Sokola, mu znemožňuje náležitě uchopit nebezpečí pro aktivitu jednání a lidské svobody, která jsou pochopitelná právě z koncepcí jednání u Arendtové a Sokola. Autor pak ve vlastních komentujících úvahách musí objevovat (a to vždy ve značně zjednodušené podobě) to, co je u obou sledovaných myslitelů již objevené a důsledně rozpracované.

Na závěr komentáře bych chtěl ohledně metody práce upozornit i na to, že ve výkladu je třeba rozlišovat fenomenologickou deskripci struktur či charakterů od dedukce či kauzálního zdůvodňování a oboje zásadně od etymologické asociace.

Celkové hodnocení:

Celkový nápad považuji za dobrý, výklady jednotlivých koncepcí za přiměřené, v práci se objevují i zajímavé postřehy a nápady. Na druhou stranu však práci handicapuje absence kritéria pro tvorbu výchozího referenčního rámce, absence reflexe vlastních předpokladů rozumění i předpokladů sledovaných koncepcí, nedotaženost prezentací sledovaných výkladů apod., což autora vede k vynalézání vynalezeného, občas ke krkolomným interpretacím, namísto prohloubení předestřeného výkladu.

Celkově vynaložená a prezentovaná práce odpovídá požadavku na bakalářskou práci (tzn. 20 kreditů), avšak kvalita práce je problematická. Na druhou stranu na mne působí pozitivním dojmem verva, se kterou se autor do vytyčeného tématu pustil, i jeho svérázná argumentační nápaditost, kterou kompenzuje výše vytčené handicap. Bodově bych práci předběžně ocenil ve škále nejnižší „velmi dobře“ (21 až 29 kreditů) s tím, že o konečném výsledku rozhodne průběh obhajoby.

V Praze 9. června 2006

Mgr. Jaroslav Novotný